

C-617/20. sz. ügy

Előzetes döntéshozatal iránti kérelem

A benyújtás napja:

2020. november 20.

A kérdést előterjesztő bíróság:

Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremen (Németország)

Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat kelte:

2020. november 11.

Kérelmező:

E.G.

Felperesek:

T.N.

N.N.

Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremen

[omissis]

Végzés

A Brémában, 2018. január 21-én elhunyt W. N.

örökgyó

hagyatéki eljárásában

Az eljárásban részt vesznek:

1. E. G., [omissis] Bréma,

kérelmező

2. T. N., [omissis] Hága (Hollandia),

3. N. N., [omissis] Hága (Hollandia),

felperes

[omissis]

a Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremen (brémai tartományi felsőbíróság, Németország) ötödik polgári tanácsa [omissis]

2020. november 11-én a következő végzést hozta: **[eredeti 2. o.]**

- I. A Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremen (brémai tartományi felsőbíróság) az öröklési ügyekre irányadó joghatóságról, az alkalmazandó jogról, az öröklési ügyekben hozott határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint az öröklési ügyekben kiállított közokiratok elfogadásáról és végrehajtásáról, valamint az európai öröklési bizonyítvány bevezetéséről szóló, 2012. július 4-i 650/2012/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet (a továbbiakban: 650/2012 rendelet) 13. és 28. cikkének az Európai Unió Bíróságától előzetes döntéshozatal keretében kért értelmezésére tekintettel az eljárást felfüggeszti.
- II Az eljáró bírósági tanács az EUMSZ 267. cikk második bekezdése alapján előzetes döntéshozatal céljából a 650/2012 rendelet 13. és 28. cikkének értelmezésére vonatkozó következő kérdéseket terjeszti az Európai Unió Bírósága elé:
 1. Helyettesíti-e azon örökös visszautasító nyilatkozata, aki e nyilatkozatot a szokásos tartózkodási helye szerint illetékes tagállami bíróság előtt az adott tagállamban alkalmazandó alaki követelményekkel összhangban tette meg, azt a visszautasító nyilatkozatot, amelyet valamelyik másik tagállam öröklés tárgyában történő határozathozatalra joghatósággal rendelkező bírósága előtt kell megtenni, oly módon, hogy azt a nyilatkozat megtételének időpontjában érvényesen megtettnek kell tekinteni (helyettesítés)?
 2. Az első kérdésre adott nemleges válasz esetén:

Szükséges-e valamely személy visszautasító nyilatkozatának érvényességéhez az örökséget visszautasító személy szokásos tartózkodási helye szerint illetékes bíróság előtt tett, alakilag érvényes nyilatkozaton kívül az, hogy e bíróság a nyilatkozat megtételéről tájékoztassa az öröklés tárgyában történő határozathozatalra joghatósággal rendelkező bíróságot?
 3. Az első kérdésre adott nemleges, és a második kérdésre adott igenlő válasz esetén:

- a. Szükséges-e a visszautasító nyilatkozat érvényességéhez, különösen e nyilatkozat megtételére az öröklés tárgyában történő határozathozatalra joghatósággal rendelkező bíróság székhelye szerint vonatkozó határidő betartásához, hogy e bírósághoz az illetékességi területe szerinti nyelven forduljanak?
- b. Szükséges-e a visszautasító nyilatkozat érvényességéhez, különösen e nyilatkozat megtételére az öröklés tárgyában történő határozathozatalra joghatósággal rendelkező bíróság székhelye szerint vonatkozó határidő betartásához, hogy az örökséget visszautasító személy szokásos tartózkodási helye szerint **[eredeti 3. o.]** illetékes bíróság köteles legyen a visszautasításról kiállított eredeti okiratokat fordítással együtt e bíróság részére átadni?

III. Indokolás:

1.

2018. május 21-én Brémában elhunyt az 1945. január 4-én született holland állampolgár örökhagyó. A kérelmező az örökhagyó özvegye, a másod- és harmadrendű érdekelt fél az örökhagyó elhunyt fiútestvérének leszármazói.

A kérelmező 2019. január 21-i közjegyzői okirattal közös öröklési bizonyítvány kiállítását kérte, amely tanúsítja, hogy az örökhagyó után törvény öröklés révén a kérelmező 3/4, és a felperesek pedig 1/8-1/8 arányban örököltek. Mivel a kérelmező számára nehézséget jelentett a törvényes öröklés megítéléséhez szükséges okiratok előterjesztése, az Amtsgericht – Nachlassgericht – Bremen (brémai helyi bíróság, hagyatéki bíróság, Németország) 2019. június 19-i levelében elsőként a felperesekhez fordult, és tájékoztatta őket az öröklési bizonyítvány iránti kérelemről. Ezzel egyidejűleg e bíróság bizonyos konkrét okiratok megküldését kérte. Ezt követően 2019. augusztus 14-én bizonyos K.-tól elektronikus levelet kapott, amelyben e személy közölte, hogy a felperesek megbízták, hogy tájékoztatást kérjen a hagyaték helyzetéről. E tekintetben a hagyatéki bíróság megállapította hatáskörének hiányát, és azt javasolta, hogy kérjenek jogi tanácsot. A felperesek először nem nyújtottak be további észrevételeket. Azt követően, hogy a kérelmező végül benyújtotta a szükséges iratokat, a hagyatéki bíróság az öröklési bizonyítvány iránti kérelemmel kapcsolatban a 2019. november 22-i levelével ilyen kérelem benyújtására szólította fel a felpereseket. A felperesek az örökhagyó utáni öröklés tekintetében már 2019. szeptember 13-án a hágai kerületi bíróság (Hollandia) előtt visszautasító nyilatkozatot tettek, amelyet 2019. szeptember 30-án bejegyeztek a hágai végrendeleti nyilvántartásba. A felperesek – holland nyelven megfogalmazott – 2019. december 13-i levelükkel benyújtották a hagyatéki bírósághoz a hágai kerületi bíróság által e tekintetben kiállított okiratok másolatát. A hagyatéki bíróság 2020. január 3-i levelében arról tájékoztatta a felpereseket, hogy német nyelvű fordítás hiányában a kísérelvél és az okiratok nem

dolgozhatók fel. Ezt követően **[eredeti 4. o.]** a harmadrendű felperes 2020. január 15-i (német nyelvű) levelében közölte, hogy az örökséget visszautasították, valamint hogy a nyilatkozatot a bíróság holland nyelven az európai jognak megfelelően nyilvántartásba vette, és ezért fordítás nem szükséges. Ezzel szemben a hagyatéki bíróság az okiratok hiányzó fordítására és a visszautasításra vonatkozó határidőkre hivatkozott.

A hagyatéki bíróság a 2020. február 27-i végzéssel a FamFG (a családi ügyekben követendő eljárásról és a nemperes eljárásokról szóló törvény) 352e. §-ának (1) bekezdése alapján megállapította az öröklési bizonyítvány kiállításához szükséges tényeket. Ezt a felperesekkel 2020. március 6-án közölt végzést mindkét felperes megtámadta a 2020. március 19-i levéllel (beérkezett: 2020. március 27-én), és további indokolás érdekében a határidő meghosszabbítását kérte. Ezt követően a felperesek 2020. július 30-án benyújtották a hágai kerületi bíróság által kiállított iratok színes másolatát, illetve fordítását. A hagyatéki bíróságnak az okiratok eredeti példányának hiányára vonatkozó további kifogása szerint a hagyatéki bíróság 2020. augusztus 17-én kapta meg az eredeti okiratokat. A hagyatéki bíróság 2020. szeptember 2-i határozatával a keresetnek nem adott helyt, és az eljárást határozathozatalra az eljáró bírósági tanács elé utalta. Indokolásában a hagyatéki bíróság megállapította, hogy a felperesek az örökhagyó (társ)örökösivé váltak, mivel elmulasztották az örökség visszautasítására vonatkozó határidőt. Az érvényes visszautasításhoz sem a holland bíróság előtt történt visszautasításra való pusztá hivatkozás, sem a másolatok megküldése nem elegendő, ahhoz az eredeti okiratok kézhezvétele szükséges; ezen okiratokat azonban csak a visszautasításra vonatkozó hat hónapos határidő lejártát követően terjesztették a hagyatéki bíróság elé.

2.

A felperesek által benyújtott jogorvoslat a FamFG 58. §-ának (1) bekezdése alapján megengedhető, valamint a FamFG 59. §-ának (1) bekezdése, 61. §-ának (1) bekezdése és 63. §-ának (1) bekezdése szerint elfogadható. Ennélfogva érdemben meg kell vizsgálni azt, hogy a visszautasításra határidőben került-e sor.

a. Mivel a felperesek Németországban nem rendelkeznek lakóhellyel és az örökhagyó holland állampolgársággal rendelkezett, az öröklésre az öröklési ügyekre irányadó joghatóságról, az alkalmazandó jogról, az öröklési ügyekben hozott határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint az öröklési ügyekben kiállított közokiratok elfogadásáról és végrehajtásáról, valamint az európai öröklési bizonyítvány bevezetéséről szóló, **[eredeti 5. o.]** 2012. július 4-i 650/2012/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet (a továbbiakban: 650/2012 rendelet) rendelkezéseit kell alkalmazni. E rendelet értelmében a brémai hagyatéki bíróság rendelkezik joghatósággal a határozathozatalra azon bíróságként, amelynek a területén az örökhagyó szokásos tartózkodási helye elhalálkozásának időpontjában volt (a 650/2012 rendelet 4. cikke) Ezenkívül főszabály szerint a német anyagi jogi szabályok alkalmazandók az öröklésre, mivel e tekintetben az örökhagyó

elhalálzásának időpontjában fennálló szokásos tartózkodási helye bír jelentőséggel (a 650/2012 rendelet 21. cikkének (1) bekezdése). A hagyatéki bíróság álláspontjával ellentétben az örökség visszautasítása érvényességének kérdése nem kizárólag a BGB (polgári törvénykönyv) 1945. §-ától függ. Ellenkezőleg, a 650/2012 rendelet az örökség visszautasítása tekintetében a 13. és 28. cikkben különös szabályokat ír elő a joghatóság és az alaktság vonatkozásában:

a 650/2012 rendelet 13. cikke értelmében a visszautasító nyilatkozat elfogadása tekintetében a 650/2012 rendelet 4. cikke szerint az örökléssel kapcsolatos határozathozatalra joghatósággal rendelkező bíróság mellett annak a tagállamnak a bíróságai is joghatósággal rendelkeznek, amelynek területén az örökséget visszautasító személy szokásos tartózkodási helye található; párhuzamos joghatóság áll fenn [omissis] [hivatkozások a nemzeti jogirodalomra]. Az örökséget visszautasító személy szerinti bíróság illetékességére a holland jog e tekintetben önálló rendelkezései irányadók; mivel a felperesek Hágában rendelkeznek lakóhellyel, sok minden szól amellett, hogy a hágai helyi bíróság az illetékes bíróság; az ellenkezője sem nem nyilvánvaló, sem pedig nem bizonyított. A 28. cikk b) pontja alapján továbbá a visszautasító nyilatkozat alaktsága tekintetében a nyilatkozó személy tartózkodási helye szerinti rendelkezések irányadók.

- b. Vitatott azonban, hogy a visszautasító nyilatkozatnak a nyilatkozó személy tartózkodási helye szerinti bíróság előtti megtétele már maga után vonja-e az örökség visszautasításának érvényességét a hagyatéki bíróság előtt, és (az uralkodó álláspont [omissis] szerinti) úgynevezett helyettesítésre kerül-e sor [hivatkozások a jogirodalomra és az ítélkezési gyakorlatra]. Az ezzel ellentétes álláspont megköveteli a hagyatéki bíróság részére megfelelő formában történő továbbítást [omissis] **[eredeti 6. o.]** vagy legalábbis az e bíróságnak történő bejelentést [omissis] [hivatkozások a jogirodalomra].

Az ezzel ellentétes álláspont alapulhat a rendelet (32) preambulumbekkezdésén, amely többek között lényegében kimondja, hogy azon személyek, akik élnek azzal a lehetőséggel, hogy a szokásos tartózkodási helyük szerinti tagállamban tegyenek nyilatkozatot, az öröklésre alkalmazandó jog értelmében megállapított határidőn belül értesítik a hagyatéki bíróságot az ilyen nyilatkozatok meglétéről. Ez arra engedhet következtetni, hogy a jogalkotó abból indult ki, hogy a nyilatkozó személy tartózkodási helye szerinti bíróság előtt tett visszautasító nyilatkozat csak azt követően válthat ki joghatásokat, ha azt a hagyatéki bíróság tudomására hozták. E mellett szólhat különösen, hogy a 650/2012 rendelet 13. cikke – eltérően például a FamFG 344. §-ának (7) bekezdésétől – nem írja elő a nyilatkozó személy tartózkodási helye szerinti bíróság azon kötelezettségét, hogy tájékoztassa a hagyatéki bíróságot a visszautasító nyilatkozat átvételéről.

- c. Ezért az eljárás kimenetele, vagyis az a kérdés, hogy a felperesek határidőben utasították-e vissza az örökséget, a 650/2012 rendelet 14. és 28. cikkének értelmezésétől függ.

Mivel jelen ügyben a 650/2012 rendelet 21. cikke szerint alkalmazandó német anyagi jog nem követeli meg az örökség kifejezett elfogadását (a BGB 1942. §-a – az örökség automatikus átszállásának alapelve [omissis] [hivatkozások a jogirodalomra]), a felperesek társörökösök lettek, ha az örökséget határidőben nem utasítják vissza (a BGB 1943. §-a). A visszautasításra vonatkozó határidő főszabály szerint hat hét, és az örökség megnyíltáról és az örökössé válás okáról való tudomásszerzéstől kezdődik (a BGB 1944. §-ának (1) bekezdése). Ha – mint a jelen ügyben is – az örökös külföldön tartózkodik, a visszautasításra vonatkozó határidő 6 hónap (a BGB 1944. §-ának (3) bekezdése). Valaki akkor szerez tudomást az örökössé válásról, ha tudja, hogy az örökség megnyílására a BGB 1942. §-ának megfelelően sor került. Ehhez megfelelő módon tudomást kell szereznie azon figyelembe veendő körülményekről, amelyek alapján elvárható valamely cselekmény elvégzése. Vélelmezett tudomásszerzéssel – felróható tudatlanság esetében sem – nem indul el a visszautasításra vonatkozó határidő. Az a releváns körülmény, amelyről az örökösnek tudnia kell, az öröklés megnyílása. Ezenkívül – mint a jelen ügyben is – törvényes **[eredeti 7. o.]** öröklés esetében az örökösi minőséget megalapozó családi (és élettársi) kapcsolat, valamint az öröklési sorrendben előrébb álló örökös hiánya, illetve kiesése bír jelentőséggel. Az eljáró bírósági tanács szerint kétséges, hogy a felperesek már a hagyatéki bíróság 2019. június 19-i felhívása alapján szert tettek a szükséges – megbízható – ismeretekre. Egyrészt e levélhez nem csatolták az öröklési bizonyítvány iránti kérelmet, amelyből az örökössé válás jogalapja (törvényes öröklés) következett. Másrészt az okiratok hagyatéki bíróság általi követelése azt bizonyítja, hogy a törvényes örökléssel kapcsolatos vizsgálat még nem fejeződött be. Hozzá kell tenni, hogy a holland állampolgárságú felpereseknek nem kellett ismerniük a törvény erejénél fogva bekövetkező jogkövetkezményekre vonatkozó német szabályozást, annál is inkább, mivel másodlagos jogkövetkezményekről volt szó (a BGB 1925. §-a). Maga a hagyatéki bíróság sem indult ki a határidő számítása során abból, hogy a felperesek BGB 1944. §-a szerint szükséges tudomásszerzésére e felhívás alapján került sor. Ezt a megközelítést az eljáró bírósági tanács is osztja. A felperesek azonban legkésőbb a 2019. szeptember 13-án a vonatkozó ismeretek birtokában voltak, mivel ebben az időpontban a hágai kerületi bíróság előtt nyilatkoztak a visszautasításról, ami azt jelenti, hogy abból indultak ki, hogy örökössé váltak.

- (1) Ha a visszautasító nyilatkozat helyettesítéséből kiinduló, egyértelműen uralkodó álláspontot fogadjuk el, akkor a visszautasító nyilatkozat már a hágai helyi bíróság előtti, 2019. szeptember 13-i megtételekor érvényes lett volna. A BGB 1944. §-ának (3) bekezdésében foglalt

törvényes határidőt tiszteletben tartották volna, és a felperesek nem váltak volna örökösökké.

- (2) Ha ezzel szemben a (32) preambulumbekzdésre tekintettel nem teljes helyettesítésből indulunk ki, akkor a visszautasítás érvényessége még a brémai hagyatéki bíróság általi tudomásszerzéstől is függhetne. Ekkor felvetődik azonban a kérdés, hogy a visszautasítás érvényessé válásához milyen alaki követelményeknek kell fennállniuk:
- (a.) Ha elegendőnek tartanának a hagyatéki bíróság – adott esetben akár az örökséget visszautasító személy saját nyelvén történő – pusztán tájékoztatását, akkor a visszautasítás 2019. december 13-án – és ezáltal határidőben – érvényessé vált volna. Ugyanez a helyzet állna fenn annak előírása esetén, hogy a nyilatkozattétel során az örökséget visszautasító személy tartózkodási helye szerinti bíróság [eredeti 8. o.] által kiállított okiratokat elegendő másolatban csatolni. Ebben az esetben a hagyatéki bíróság feladata lenne, hogy a másik tagállam bíróságánál való tájékozódás révén szerezzon megerősítést (a FamFG 26. §-a).
 - (b.) Ha a hagyatéki bíróság székhelye szerint irányadó jogra tekintettel (a 650/2012 rendelet 21. cikkének (1) bekezdése) megkövetelnék, hogy a visszautasítással kapcsolatos tájékoztatást német nyelven kell megadni (a GVG [bíróságok szervezetéről szóló törvény] 184. §-a), akkor a felperesek 2020. január 15-i levelével került volna erre sor; ebben az esetben is betartották volna a visszautasításra vonatkozó határidőt. A hagyatéki bíróságnak ebben az esetben is magának kell beszereznie a szükséges megerősítést (okiratokat) a tagállami bíróságtól.
 - (c.) Ha azonban – amint azt a hagyatéki bíróság megállapította – abból indulunk ki, hogy az érvényes visszautasításhoz a 650/2012 rendelet 13. cikke ellenére az szükséges, hogy a hagyatéki bíróság részére a tagállami bíróság által a visszautasításról kiállított eredeti okiratokat hiteles fordítással együtt a hagyatéki bíróság nyelvén kell megküldeni, akkor erre jelen ügyben csak 2020 augusztusában került volna sor, és a visszautasítás elkésett lenne. Az ilyen értelmezés – amint megállapítható – aligha járulna hozzá az európai igazságszolgáltatásnak a szabályozás által célzott egyszerűsítéséhez, mivel ebben az esetben az érintett akár egyből a hagyatéki bíróság előtt is visszautasíthatná az örökséget.

[omissis] [aláírások] [omissis]

[omissis] [hiteles másolat]